ישיבת סמנכ"לים

(לקראת ביקור קארטר)

מה - 7 במרץ 1979

רשמה: בורית

ישעיהו ענוג: מבחינת קארטר - זה "גמבל" או הליכה על כמעט בטוח?

שר החוץ: אני חושב שמבחינת קארטר זה צורך מדיני. לארה"ב יש צורך מדיני ממדרגה ראשונה לייצב את הדברים במזרח התיכון אחרי איראן. מדוע אני לא רוצה לקרוא לזה "גמבל"? כי אני חושב שבשני המקרים - בין שהוא ישיג הסכם שלום עם ישראל ובין שלא ישיג, המהלך שלו הוא נכון. אם הוא ישיג הסכם שלום יש גם היתרון שבהישג הזה של הסכם שלום וגם הווצרות מצב פוליטי מסויים שעל יסוד המצב הפוליטי הזה - שלום בין מצרים לישראל, הם יכולים אחר כך לבנות את המדיניות שלהם.
אבל גם במקרה שהוא לא ישיג הסכם שלום, הוא מוכרח (ארה"ב) לקבוע עכשיו את היחסים שלה עם מצרים ועם סודאן, ואיזו מדינה יכולה לעשות מה בשביל להבטיח יציבות או למנוע התדרדרות כמו שהיתה באיראן בצורה כזו או אחרת. הם יצטרכו לקבוע מגעים הרבה יותר הדוקים. יש פניות מצריות אליהם לנשק וכסף. בגין שלא יצא מהסכם השלום כלום. הם לא יזדקו את מצרים. הם צריכים את מצרים ומצרים צריכה אותם. הם כמובן יכולים לנהל מדיניות מסויימת כלפי מצרים מסוג אחד אם אין סכסוך בינה ובין ישראל, אז הקונגרס הרבה יותר בקלות יהיה מוכן להעבות למשאלות מצריות מסויימות, ולא כך הדבר אם אין הסכם, ומצרים במצאת במצב מלחמה עם ישראל. בשני המקרים לארה"ב אין כל כך הרבה מדינות כמו מצרים שהם יכולים לומר שלא איכפת להם מה שיקרה שם. הם לא ירשו לעצמם את זה. לכן, ההתרכזות והתתמקדות בנושא הזה לדעתי, חוץ מהערך שיש לו בפני עצמו, הוא גם הלק מבדיקת, בחינת וקביעת המדיניות של ארה"ב במזרח התיכון. זה לא "גמבל" בשני המקרים, גם אם לא יצא מזה כלום. בשיחות שיהיו בין מצרים לארה"ב אפילו לא על יסוד הסכם שלום עם ישראל, הם יצטרכו להמשיך לראות הלאה במה יתבטא שיתוף הפעולה ביניהם.

2/...

ישעיהו ענוג: זה נכון שסאדאת לא בא לוושינגטון ובעקבות זה באה הנסיעה?

שר החוץ: אינני יודע אם הוא הוזמן פיזית. האפשרות הזו שהוא יבוא בבדיקה לקמפ-דייויד, הם בהחלט היו מוכנים שהוא יבוא לקמפ-דייויד לצורך אותו דבר. הנשיא זה לא "פגודה" בשביל "שטלנג". אם יושבים במקום אחד, כמו שהיה בשעתו, כשיש לשני הצדדים סמכות, (דבר שלא היה לנו בקמפ-דייויד) כמו שהיה בקמפ-דייויד הראשון. מדוע בקמפ-דייויד הראשון השיגו הסכם? כי היו שם קארטר, סאדאת ובגין. בהחלט הם רצו את סאדאת בקמפ-דייויד, שבגין יבוא ויכנס לגמור את הנקודות שם. עכשיו הם עושים "שטלינג" אבל זו לא דרך הכי טובה.

אלישיב בן-חורין: באותן נקודות אשר בהן כן יש הסכם בין ארה"ב לבין ישראל - הרושם הוא שכשקארטר הגיש את אותן ההצעות הוא סבר שיש לזה גיבוי בקהיר?

שר החוץ: כן, אבל לא "ווטר טייט". כללית, אבל זו לא ממש נוסחה שגמורה עם סאדאת.

אלישיב בן-חורין: בשאלות בעלי משמעות של נוכחות צבאית אמריקאית -(היה יותר ממה שאמרת לשגרירים הזרים לפני כמה דקות)?

שר החוץ: השאלה והמשאלה שלנו ששדות התעופה יעברו לאמריקאים כבר הועלתה, האמריקאים היו מוכנים והמצרים לא הסכימו, והם לא יכפו את זה על המצרים. אם מדובר ממש על נוכחות פיזית-אמריקאית, אני לא חושב שיש בזה משהו אופרטיבי-תכליתי.

אברהם אבידר: האם אין סכנה של כרסום בהצעות האמריקאיות כתוצאה מביקורו של קארטר בקהיר?

שר החוץ: בהחלט יש אפשרות שהוא ירצה דברים טובים, ויש שני נושאים לפחות שהוא יביא משהו הצעות להנה: - אחד זה בענין חילופי השגרירים והשני בטיוטה של המכתב המשותף. בנוסחה המסויימת של מה שנקרא target date הגיעו עם בגין

לנוסחה מוסכמת, אבל למכתב משותף יש עוד נושאים. בהחלט הוא יכול לבוא הנה גם עם הצעות לשינויים, שיפוצים וכרסום בנוסחאות שכבר הסכימו עליהן וגם הצעות שתחייבנה חדשות לנו ושאנחנו אולי לא נרצה לקבל אותם כמו שהם בנושאים שעוד לא הועלו.

ישראל גור-אריה: "בקול ישראל" הודיעו הבוקר על הסכם הגנה בינינו ובין ארה"ב. יש משהו כזה?

שר החוץ: אני בטוח שאין שום משא-ומתן רציני בענין זה. אולי הוזכר הדבר כאפשרות

פנחס אליאב: ביחס לענין האיזורי של קארטר אני רציתי להדגיש גם את התגובה הסובייטית, שזה לא פחות מצעד אסטרטגי-אמריקאי בתגובה על מאורעות איראן, מאשר למהלך הישראלי-מצרי. בקשר לזה אני רוצה להעלות הערכה שיכול להיות שהוא ישתמש בהזדמנות זו לתת איזו הצהרה כללית וגם מדובר שהנושאים יהיו איזוריים. אני לא יודע אם הוא יחזור על איזה "קומיטמנט" אבל כדאי לבדוק שהוא לא מביא באמתחתו איזו הצהרה על איזה שהוא דבר.

ישעיהו ענוג: אם הכוונה היא יציבות לטווח ארוך, כמובן שהאקט הדרמטי הזה שיכול להגמר בהסכם שלום, יש לו ערך רב, בתנאי שהשלום הזה יתפס בעיני האיזור והעולם כמין התחלה של התארגנות איזורית כל שהיא, פורמלית או לא פורמלית. אבל אם הכוונה היא ליציבות לטווח קצר, אני חושב שקארטר מאוד יצטרך גם את זה, הרי הוא גורם לעצמו צרות, מפני שבטווח הקצר ביותר האיזור לא יהיה יציב כתוצאה מהסכם שלום כזה בילטרלי - מה החשבון פה?

שר החוץ: אנחנו מדברים על שני דברים שונים: - קארטר נוסע מפני שהם צריכים לנהל פה מדיניות. לדעתי הוא לא עושה שום "גמלינג". אם הוא ישיג הסכם שלום, על יסוד הסכם השלום זה מצב שבו הוא יכול לתת תשובות מסויימות לישראל, למצרים ולאמריקה בשאלות השונות. אם לא ישיג הסכם שלום זה גם כן הופך להיות עובדה. הבעיה של אמריקה שהמדיניות פה איננה יורדת מסדר היום, הוא ינגה עליה, כשהוא ישב כעת עם סאדאת וידבר (כבר יש לקארטר ערימה שלימה של תביעות ומשאלות מצריות וערימה שלמה של משאלות ישראליות, ולכן גם בראון נוסע איתו, וידובר גם בנושאים כלכליים),

4/...

ויתברר לו מהנסיעה הזו שאין שלום, הוא לא יאבד את עצמו לדעת, הוא לא יזרוק את המזרח התיכון והוא לא יזרוק לא את ישראל ולא את מצרים, אבל הוא ינהל מדיניות מסויימת. במידה רבה לגבי מצרים זה גם שוט. אין לי שום ספק שהוא יאמר למצרים שהם רוצים אלפי טנקים והם מסבירים שזה הכל לטובת האמריקאים כדי להבטיח יציבות באיזור. אם למצרים יש שלום עם ישראל אולי יש לקארטר סיכוי בקונגרס להעביר להם משהו. אבל אם המצרים במצב מלחמה עם ישראל מפני שבמילה זו או באות זו לא מסכימים, חברי הקונגרס יגידו מה שאמר צ'רץ' שמספיק להם מה שקרה להם עם הנשק באיראן. אם הם רוצים כל כך הרבה נשק – מצב שלום זה מצב אחד שאפשר לתת להם נשק ובמצב אחר אי אפשר לתת, כשזה חשוד בזה שזה יופנה נגד ישראל, ואמריקה לא תכין את סאדאת להרוס את ישראל כמו שרוסיה עשתה. זה גם שוט במשא-ומתן אבל גם מציאות, שגם קארטר יכול לראות את מצרים בסטטוס מסויים, את היחסים בין אמריקה ובין מצרים ומה הם יכולים לתת להם – במצב שיהיה שלום, ובמצב אחר כשאין שלום.

<u>פנחס אליאב</u>: בכנס בכווית של הליגה הערבית ריאלי אמר שהם בהחלט לא מתכוונים לשרת אינטרסים אמריקניים באיזור האסטרטגי, וכל כוונתם להגיש עזרה למדינות ...... זה כתוצאה מהסכם ....

<u>שר החוץ</u>: בכוון שלא היה משא-ומתן על הסכם הגנה עם ארה"ב. אני כשלעצמי לא חושב שהאמריקאים יחייבו את עצמם למשהו כזה אם לא יהיה שלום. אם יהיה שלום עם מצרים, מבחינה פורמלית ומבחינת הצורה של הדבר זה כמעט הבדל רק סמנטי בין מה שאנחנו קוראים "מידת האחריות" שהם מקבלים על עצמם כשותפים בהסכם הזה לבין הסכם הגנה שהוא קלוש. לאמריקאים יהיה הרבה יותר נוח (ואני חושב שהם גם יהיו מוכנים לזה) לקבל על עצמם כל מיני התחייבויות א' במקרה של הסכם שלום, בשביל להבטיח את הסכם השלום שבאמת יהיה בתוקף ולא יתמוטט, וגם הם יוכלו אז לעשות מבחינה זו צעדים דו-צדדיים גם מצד מצרים וגם מישראל. הם יעשו גם הסכם עם מרצים. אני לא יודע אם הסכם הגנה, הם יעשו הסכמים, יקראו לזה באיזה נשק שהם שירצו, ויופיעו פה בתור שותפים באיזו שהיא מסגרת של התחייבויות פורמליות שהקונגרס יצטרך לאשר אותם, גם לגבי ישראל וגם לגבי מצרים אבל שהתוצאה שלהם צריכה לתת יציבות למעמדה ובנוכחותה של ארה"ב. זה לא חייב להתבטא בנוכחות פיזית. הם לא צריכים דווקא להשתמש בשדה תעופה עציון, הם יכולים להשתמש בנושאת מטוסים שנמצאת בים התיכון. אבל בכל

זאת שהענין יהיה מבוסס יותר באופן פורמלי ובאופן יותר מסודר ולהכניס את הענין הזה למסגרת יותר פורמלית, מסודרת ויציבה, על ידי התחייבויות קונקרטיות לגבי ישראל גם בנושאים צבאיים וגם בנושאים כלכליים, וגם למצרים, כשהתוצאה של זה היא בכל זאת מבחינת אמריקה זה גם הבטחת מעמדה, לא שהיא מפחדת שישראל לא תרצה את ארה"ב אבל ליצב את הענין הזה. ואם זה יצא טוב לנסות ולמשוך אל הגוש הזה מדינות ערביות נוספות. את ירדן, את סודאן ואולי את סעודיה בצורה זו או אחרת כדי ליצור בענין זה איזה שהוא תשתית.

והענין הזה האחרון של היחסים בינינו ובין אמריקה בנושא הבילטרלי הזה – אם נגיע אליו הוא צריך להיות אחד הדברים שיעסיקו אותנו מאוד. אני לא מזלזל במילים כשלעצמם, גם אינני מתפעל מהם באופן מיוחד. בתור דוגמא: – בשאלות של 2/6, 5/6 או של תאריך היעד. לכאורה, הגיעו להסכמה על שלוש נוסחאות. כפי שאני רואה את הדבר מבחינת הכשרת הדבר אני מפריד קודם כל כבר בשלב ראשון – תאריך היעד זו נוסחה שצריכה להורות מנוף של הגשמה מעשית של משהו. ברור שאלה מילים, אבל אלה מילים שצריכות להוליד מציאות. ומה זה מציאות? אוטונומיה זה מן צ'רטר ובהחלט מפנה במעמדו של יהודה ושומרון ועזה. אלה מילים אבל מילים שנועדו תוך שנה להפוך למציאות אופרטיבית. גם 2/6 ו-5/6, לו זה היה רק מילים אני לא הייתי מחשיב אותם, אבל אלה מילים שצריכות לשמש מסגרת למציאות אופרטיבית. מה יקרה אם מצרים תשתתף במלחמה עם סוריה (5/6) או באיזו מידה מצרים לא תוכל שלא להגשים את התחייבויותיה בהסכם אם ישראל לא תעשה הסכמי שלום נוספים, כלומר אם לא תגשים את האוטונומיה ולא תעשה הסכם עם סוריה? אלה לא רק מילים אלא מילים שבאות להגדיר מציאות פיזית-אופרטיבית של מצב של מלחמה או מצב של הגשמת ההסכם הזה. בכל אופן בשלב זה אלה הם נוסחאות. אבל כשנגיע להסכם כזה, הסכם בילטרלי בינינו ובין אר ה"ב על הסעיפים השונים שבו, החל מהערבות שלהם לכך שבנושא הנפט (בגמור איזה הסכם שנגמור עם מצרים) שארה"ב עריבה שאם מצרים לא תעמוד בהסכם שלנו איתה אז ארה"ב תספק לנו את הנפט הזה או תדאג למקורות הנפט הזה, זה בעל משמעות ממדרגה ראשונה בשבילנו. אבל יכולים להיות בו סעיפים שונים ורבים אחרים, ואני הייתי מאוד רוצה לראות את משרד החוץ כשנגיע אם נגיע לנושא הזה עוסק בעסק הזה ברצינות ובדקדקנות. אבל אם יקראו לזה חוזה צבאי ויהיה לזה שם אחר, זה בעל חשיבות ממדרגה ראשונה.

תודה רבה!

- - - - - - - - - - -